

ARTYKUŁY RECENZYJNE/RECENZJE I PRZEGLĄDY PIŚMIENNICTWA

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY 2023 z. 3
PL ISSN 0033-202X

Monika Wachowicz: *Technologie informacyjno-komunikacyjne w wojewódzkich bibliotekach pedagogicznych w Polsce*. Łódź: Wydaw. Uniwersytetu Łódzkiego, 2023, ISBN 9788365741141.

Publikacja *Technologie informacyjno-komunikacyjne w wojewódzkich bibliotekach pedagogicznych w Polsce* składa się z siedmiu rozdziałów, wstępu, streszczeń w języku polskim i angielskim, bibliografii, indeksu osobowego oraz dodatkowych spisów (skrótów, tabel, wykresów i schematów oraz załączników).

Problematyka związana z rozwojem technologicznym w instytucjach GLAM jest w ostatnich latach bardzo często podejmowana w rozważaniach przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, w tym także badaczy z zakresu nauk humanistycznych i społecznych. Monika Wachowicz postanowiła przybliżyć kwestię wdrażania nowych rozwiązań technologicznych w bibliotekach pedagogicznych w Polsce, zwracając uwagę przede wszystkim na kwalifikacje nauczycieli zatrudnionych na etatach bibliotekarskich.

Jak zauważyła Anna Śmigielska, technologie informacyjno-komunikacyjne (ang. *information and communication technologies*) obejmują urządzenia (np. komputer, sieci komputerowe lub media), narzędzia (aplikacje) oraz technologie, które ułatwiają posługiwanie się informacją. Badaczka zwróciła uwagę, że terminem tym określa się nie tylko aspekty techniczne, ale także walory komunikacyjne. Istotna jest nie tylko sama informacja, ale także to, jak szybko uda się ją przekazać (Śmigielska, 2002). Według Małgorzaty Fedorowicz-Kruszewskiej, w ostatniej dekadzie mamy do czynienia z nagłym rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnych w bibliotekach. Jest to związane z rosnącymi potrzebami użytkowników, ale także wzrostem poziomu ich kompetencji informacyjnych. Obecność nowych mediów i zmiana sposobu ich przyswajania wpłynęła na pojawienie się nowych możliwości w zakresie poszukiwania, gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów (Fedorowicz-Kruszewska, 2019). Nowe sposoby pracy z odbiorcami ujawniły się zwłaszcza w okresie pandemii COVID-19. Justyna Adamus-Kowalska zwróciła uwagę na to, w jaki sposób zweryfikowano metody pracy w stanie zagrożenia epidemicznego oraz

wyznaczyła potencjalne nowe zadania stojące przed bibliotekami. Nowe warunki funkcjonowania przyspieszyły proces cyfryzacji, doprowadzając do zwiększenia roli narzędzi elektronicznych w pracy bibliotekarzy oraz w porozumiewaniu się z użytkownikami (Adamus-Kowalska, 2022).

W rozważaniach na temat roli i znaczenia technologii informacyjno-komunikacyjnych w działalności bibliotek pedagogicznych M. Wachowicz w pierwszej kolejności zaprezentowała zadania bibliotek pedagogicznych, powołując się na prace badaczy zajmujących się tą tematyką. Zwróciła uwagę na funkcje i zadania tego typu placówek, analizując je w ujęciu historycznym oraz współczesnym. Autorka zdecydowała się w tym rozdziale także na zaprezentowanie najważniejszych zapisów w statutach 46 ksiąźnic pedagogicznych szczebla wojewódzkiego.

W kolejnym etapie zaprezentowano pojęcie *technologii informacyjno-komunikacyjnych*, analizując ich rozwój w Polsce oraz na świecie. W rozważaniach terminologicznych autorka wykorzystwała polskie piśmiennictwo naukowe, wydawnictwa informacyjne oraz wybraną literaturę obcojęzyczną. W drugim rozdziale znalazło się także obszernie wytłumaczenie różnic pomiędzy polskim i angielskim rozumieniem terminu *technology*. Jedynym mankamentem jest nieadekwatny do treści tytuł podrozdziału, który sugeruje analizę terminologiczną dokonaną wyłącznie na podstawie literatury anglojęzycznej, podczas gdy czytelnik ma okazję przekonać się także o tym, w jaki sposób *technologia* rozumiana jest przez badaczy posługujących się językiem rosyjskim. W dalszej części mamy do czynienia ze szczegółową analizą pojęć *information technology* oraz *information and communication technology*, stanowiącą wstęp do rozważań na temat istoty i znaczenia technologii informacyjnych, określanych przez autorkę jako „podstawa techniczna (instrumenty): sprzęt i oprogramowanie (media techniczne) wykorzystywane do realizacji procesu informacyjnego i zarządzania nim w środowisku cyfrowym”.

Trzeci rozdział stanowi próbę odpowiedzi na pytanie, jaką rolę w bibliotece pedagogicznej odgrywa nauczyciel bibliotekarz, rozumiany jako realizator zadań tejże. W pierwszej kolejności zaprezentowano kategorie pracowników wojewódzkich bibliotek pedagogicznych, posługując się ich statutami, a następnie przybliżono kwestie związane z kwalifikacjami i odpowiednimi wymogami, które należy spełnić w przypadku ubiegania się o awans zawodowy. W mojej ocenie rozdział ten stanowi wstęp do problemów omówionych w kolejnej części publikacji. Wyraźnie odstaje na tle pozostałych pod względem liczby stron, dlatego też mógłby być połączony z następnym – dotyczącym roli i znaczenia technologii informacyjno-komunikacyjnych w pracy bibliotekarzy wojewódzkich bibliotek pedagogicznych.

W rozdziale czwartym szczegółowo omówiono sposób postępowania badawczego, którego przedmiotem były technologie informacyjno-komu-

nikacyjne wykorzystywane do realizacji zadań statutowych. W tym celu wykorzystano trzy różne metody badawcze: metodę badania dokumentów, metodę statystyczną oraz metodę sondażu diagnostycznego. W ostatnim przypadku skorzystano z elektronicznego formularza wygenerowanego za pomocą aplikacji znajdującej się w pakiecie Office 365. Badaniem objęto blisko tysiąc nauczycieli bibliotekarzy (958 pełnozatrudnionych i 41 niepełnozatrudnionych) z 46 wojewódzkich ksiąźnic pedagogicznych.

W kolejnym rozdziale zaprezentowano wyniki badań autorskich. Ostatecznie wzięło w nich udział 350 nauczycieli bibliotekarzy wytypowanych ksiąźnic. Autorka skrupulatnie odnotowała podział respondentów ze względu na płeć, wiek, uzyskany awans zawodowy, miejsce pracy i jego przynależność do kategorii wojewódzkich bibliotek pedagogicznych. Przedmiotem rozważań była w pierwszej kolejności rozpoznawalność terminu *technologie informacyjno-komunikacyjne*, którą zbadano, udostępniając respondentom zakres znaczeniowy analizowanego pojęcia. Zapytano bibliotekarzy także o dostępne formy kształcenia uzupełniającego w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz realizowane z ich pomocą zadania statutowe w poszczególnych jednostkach. Szczegółowej analizie poddano także narzędzia wykorzystywane w codziennej pracy nauczycieli-bibliotekarzy oraz w działalności wojewódzkich bibliotek pedagogicznych. Odrębne zagadnienie stanowiły różne formy wspomagania szkół i placówek oświatowych z wykorzystaniem nowych rozwiązań technologicznych. Przy okazji autorka postanowiła zapytać również o infrastrukturę techniczną poszczególnych placówek oraz częstotliwość wykorzystywania prywatnego sprzętu do realizacji obowiązków służbowych.

Rozdział szósty stanowi podsumowanie przeprowadzonych badań i zaprezentowanie wniosków końcowych. W tej części autorka nie tylko raz jeszcze zwróciła uwagę na kwestie definicyjne związane z postrzeganiem pojęcia *technologie informacyjno-komunikacyjne*, ale także przybliżyła problemy związane z przynależnością badanych jednostek do sieci wojewódzkich bibliotek pedagogicznych. Jak sama podkreśliła, liczba tego typu ksiąźnic nie jest tożsama z liczbą województw w Polsce. Ustalenie zbioru jednostek objętych analizą było wyjątkowo trudne. Kompletnych danych nie udało się potwierdzić wyłącznie na podstawie dokumentów pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego oraz informacji pozyskanych za pomocą Wyszukiwarki Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych. Wnikliwość Autorki i chęć zlokalizowania wszystkich bibliotek pedagogicznych szczebla wojewódzkiego sprzyjały przeprowadzaniu dodatkowych kwerend, a szczegółowe poszukiwania przyniosły żądane rezultaty.

Ostatni rozdział, będący jednocześnie zakończeniem, zwraca uwagę na rolę, jaką w strukturze bibliotek publicznych odgrywają placówki pedagogiczne. Nieoceniona wydaje się być praca nauczycieli-bibliotekarzy,

którzy na bieżąco starają się podnosić swoje kwalifikacje, wychodząc na przeciw użytkownikom i ich rosnącym potrzebom informacyjnym. Znajomość nowych rozwiązań technologicznych, chęć ich wdrażania w różnych obszarach funkcjonowania biblioteki oraz umiejętność realizowania różnych celów statutowych za pomocą nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych, świadczą o zmieniającej się roli zarówno bibliotek pedagogicznych, jak i zatrudnionych w nich bibliotekarzy, coraz częściej pełniących funkcję menedżerów wiedzy.

Publikacja M. Wachowicz stanowi ważny głos w dyskusji na temat znaczenia bibliotek pedagogicznych w świecie zdominowanym przez nowe rozwiązania technologiczne. Autorka zwróciła uwagę nie tylko na potencjał tego typu placówek, ale przede wszystkim wskazała na zmiany zachodzące zarówno na poziomie instytucjonalnym, jak i personalnym. Bibliotekarze w swojej codziennej pracy nie tylko upowszechniają nowe technologie w edukacji, ale także sprawiają, że przyswajanie wiedzy staje się jeszcze bardziej atrakcyjne dla odbiorcy. Podjęte rozważania stanowią ciekawy punkt wyjścia do kontynuacji badań na ten temat i z pewnością mogą zachęcić czytelników do tego, by jeszcze dokładniej przyjrzeć się kwestii wykorzystania nowych rozwiązań technologicznych w instytucjach sektora GLAM.

BIBLIOGRAFIA

- Adamus-Kowalska, J. (2022). Zmiana roli i znaczenia bibliotek oraz informacji naukowej w dobie pandemii koronawirusa SARS-CoV-2. *Journal of Modern Science*, vol. 48, iss. 1, pp. 495–510.
- Fedorowicz-Kruszewska M. (2019). Otoczenie biblioteki. W: *Zarządzanie biblioteką, pod red. Mai Wojciechowskiej, „Nauka–Dydaktyka–Praktyka”*, 189. Warszawa: Wydaw. Naukowe i Edukacyjne Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, s. 35. ISBN 978-83-65741-26-4.
- Śmigielska A. (2002). *Technologie informacyjne i komunikacyjne w pracy nauczyciela*. Warszawa: Wydaw. Mikom, s. 40. ISBN 978-83-72792-79-2.

Przemysław Krysiński
Instytut Badań Informacji i Komunikacji
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Tekst wpłynął do Redakcji 20 czerwca 2023 r.